

УДК 347.91/95

COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL REGULATION OF THE MEDIATION INSTITUTE IN EU COUNTRIES AND IN UKRAINE.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄС ТА В УКРАЇНІ.

Machuska I.B. /Мачуська І. Б.*д.ю.н., професор кафедри приватного права,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6441-8356>***Nedilchenko S.B. /Недільченко С.Б.***старший викладач кафедри іноземних мов,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3399-5502>***Chyryk O.I./Чирик О.І.***старший викладач кафедри іноземних мов,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6054-3952>**V. Hetman Kyiv National Economic University, Law Institute, Kyiv, Ukraine
Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана,
Юридичний інститут,
м. Київ, Україна*

Анотація. У статті досліджується інститут медіації, як альтернативна форма вирішення спорів і конфліктів у країнах ЄС та в Україні. У статті зазначено важливість Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо деяких аспектів медіації в цивільних та комерційних справах для формування правового регулювання медіації у країнах – членах ЄС.

У статті проаналізовано правове регулювання медіації в Італії, Польщі, Німеччині та встановлені особливості норм законодавства щодо здійснення альтернативного вирішення спорів.

Доведено, що особливого значення інститут медіації як форми вирішення (конфліктів) спорів набуває у контексті наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Проаналізовано правове регулювання медіації в Україні та зазначені шляхи його вдосконалення. Зазначено, що обраний Україною курс європейської інтеграції, спонукає до вдосконалення правового регулювання інституту медіації, який стане інструментом у розвитку правової культури мирного вирішення спорів.

Ключові слова: медіація, інститут медіації, правове регулювання, законодавство України, законодавство Європейського Союзу, спори, вирішення спорів.

Вступ. Якісні перетворення у характері правових відносин вимагають відповідних структурних змін у законодавстві та системі судоустрою, при цьому однією з помітних тенденцій суспільного розвитку є пошук нових, ефективних способів вирішення спорів, насамперед правових.

У цьому контексті, особливого значення набувають нові для правової системи України інститути примирення такі як медіація, що за своїм змістом є альтернативним способом вирішення спорів [1, с. 3].

Медіація за своєю природою є гнучким інструментом вирішення різноманітних спорів і конфліктів. Медіація як спосіб мирного врегулювання міжнародних конфліктів відомий здавна і простежується на всіх етапах формування міжнародного права [2, с. 324]. Медіація почала розвиватися у другій половині ХХ ст. насамперед у країнах англосаксонської системи права [3].

Важливим документом Європейського Союзу (далі – ЄС), що визначає та закріплює базові принципи та стандарти медіації, є Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р., відповідно до положень якої держави члени ЄС імплементували її положення в національне законодавство [4, с. 191]. Доцільно зазначити, що європейський законодавець не має однакового погляду на правове регулювання інституту медіації [1, с. 18].

Особливого значення інститут медіації як форми вирішення (конфліктів) спорів набуває у контексті наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Посилення євроінтеграційних процесів вимагає забезпечення принципу верховенства права, реформування судової влади та впровадження нових способів вирішення спорів, серед яких – медіація як соціально-правовий інститут, успішно зарекомендувало себе в зарубіжній практиці [5, с. 3].

Обраний Україною курс європейської інтеграції, спонукає до запровадження медіації, що має стати органічним доповненням судової системи, сприяти удосконаленню суспільних відносин, підвищенню довіри суспільства до інституту права, інструментом у розвитку культури мирного вирішення спорів.

Аналіз наукових джерел.

Теоретико-методологічною основою дослідження інституту медіації стали праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Я. Божиної, М.В. Виглазової, В. Демченко, О. Избаш, О.О. Карамаза, Н.А. Ліповської, І. Мачуської, О. Можайкіної, К.С. Токаревої, І. Факас, а також зарубіжних вчених - М. Bobrowicz, М. Brogan, Р. J. Carnevale.

Метою статті є аналіз правового регулювання інституту медіації у країнах Європейського Союзу та Україні та встановлення можливостей використання

окремих значущих елементів зазначеного інституту для вдосконалення правового регулювання медіації у національному законодавстві.

Виклад основного матеріалу.

Досягнення взаємного узгодження в діяльності людей, суспільства та держави, держав є головним призначенням соціального регулювання на всіх його рівнях. Одним з найефективніших інструментів, який частіше інших застосовується в інституті примирення, є процедура медіації [6, с. 170].

Поняття «медіація» походить від латинського слова «mediare» - «посередництво». Понятійний апарат інституту медіації широко досліджується як зарубіжними так і вітчизняними науковцями. Зокрема, П. Карневале та Д. Пруїт вважають, що медіація – є різновидом переговорів, в яких третя особа допомагає сторонам під час вирішення суперечки [7, с. 532]. К. Менкель-Мідоу характеризує медіацію як конфіденційний, добровільний процес вирішення суперечок [8, с. 55]. К. С. Токарева вказує, що процес медіації носить добровільний, консенсуальний характер [5, с. 40].

З метою дослідження особливостей правового регулювання інституту медіації в ЄС, доцільно розглянути досвід таких держав, як: Італія, Польща, Німеччина.

Засновником національної системи примирення та медіації в Італії, став професор Маріо Квінто Mario Quinto [13]. Медіація в Італійській Республіці здійснюється відповідно до Законодавчого декрету № 28 від 4 березня 2010 р. (d.lgs n. 28 del 4 marzo 2010) [14]. В Італії розрізняють: судове примирення (внутрішньопроцесуальне примирення) та позасудове примирення. Обов'язкова медіація повинна проводитися стосовно: речових прав, поділу, спадкування, сімейних угод, оренди, позики для користування та інш. Головне завдання медіатора полягає в тому, щоб привести сторони до мирної угоди, допомагаючи їм в обговоренні та усуваючи будь-які перешкоди, які можуть завадити їм досягти спільного рішення. В Італії діють правила медіації Mediation Rules (ICC), що запроваджені Міжнародним центром альтернативного вирішення спорів - Centro Internazionale per le ADR [14].

Цивільний процесуальний кодекс Польщі - (ЦПК), визначає основні засади та принципи медіації [15], що здійснюється на підставі угоди про медіацію або відповідної постанови суду, що може бути укладена як до початку розгляду справи судом, так і під час судового розгляду. У своїй постанові суд обов'язково має визначити медіатора та час, протягом якого буде здійснюватися процедура медіації. Також, ЦПК Польщі передбачає два види медіації приватну та супутню судовому процесу. Крім того, у Польщі існують вимоги законодавства щодо обов'язкового направлення трудових спорів на процедуру медіації, і лише потім у разі негативного результату вони можуть стати предметом судового розгляду. Також, варто відмітити, діяльність Польського центру медіації, заснованого у 2000 р., діяльність якого спрямована на впровадження та ефективної реалізації медіації [16].

Правове регулювання медіації у Німеччині діє на підставі Закону «Про підтримку медіації та інших процедур позасудового врегулювання конфліктів» (Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der aussergerichtlichen Konfliktbeilegung) від 21 липня 2012 р. [15, с. 14], що дозволяє вирішувати спори в різних сферах правовідносин: корпоративні спори, трудові конфлікти, сімейні та спадкові спори. Зазначений законодавчий акт складається, зокрема: безпосередньо із закону про медіацію (MediationsG), змін до цивільно-процесуального кодексу (Artikel 2. Änderung der Zivilprozessordnung). Отже, процедура медіації у судовому процесі Німеччини визначається як процедура примирення, яка передбачає вирішення спору через укладення мирової угоди. За результатами вирішення спору приймається медіаційна угода яка може бути засвідчена обов'язковою до виконання нотаріусом (§ 796с Цивільно процесуальним кодексом).

Як альтернативна форма вирішення спорів у різних сферах суспільних відносин, формування інституту медіації в Україні триває близько тридцяти років. Правове регулювання медіації у Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р.

У зв'язку повномасштабним вторгненням РФ в Україну, в українському суспільстві збільшилась частка деяких категорій спорів, а саме: транскордонні сімейні спори, спори, що пов'язані з військовою службою та інш., що призвело до необхідності вирішення такого виду конфліктів за допомогою медіації. У цьому контексті особливого значення набуває запозичення досвіду європейських держав щодо вирішення спорів за допомогою медіації в Україні.

З метою вдосконалення правового регулювання інституту медіації в Україні та з огляду на зарубіжний досвід, видається доцільним: сформувати український центр медіації, діяльність якого була направлена на ефективну реалізацію медіації у країні, внести доповнення до положень Цивільного процесуального кодексу України щодо судового примирення.

Висновки. Враховуючи вище наведене, доцільно зробити наступні висновки. Інститут медіації у Україні є одним з дієвих засобів вирішення спорів і конфліктів у різних сферах суспільних відносин. Особливого значення інститут медіації як форми вирішення (конфліктів) спорів набуває у контексті наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Використання досвіду правового регулювання інституту медіації країн ЄС, надають можливість вдосконалити законодавство у сфері медіації в Україні та дозволять вирішити конфлікти, у тому числі, що виникли у зв'язку із наслідками повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Незважаючи на наявність правового регулювання інституту медіації в Україні зазначений інститут потребує вдосконалення. З метою вдосконалення правового регулювання інституту медіації в Україні та з огляду на зарубіжний досвід, видається доцільним: сформувати український центр медіації, діяльність якого була направлена на впровадження медіації у країні. Також, доцільно доповнити положення Цивільного процесуального кодексу України процедурою медіації, що має передбачати судове примирення шляхом вирішення спору через укладання мирової угоди.

Крім того, необхідно запровадити інститут обов'язкової медіації щодо певної категорії спорів, а саме: трудових, сімейних.

Література.

1. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика : монографія. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.
2. Крестовська Н. Медіація в міжнародних конфліктах середньовіччя та модерної доби. Підприємництво, господарство, право. 10. 2020. С. 324-331.
3. Юрійчук І. Медіація в Польщі: коротко про головне November 4, 2019. URL: <https://law.chnu.edu.ua/mediatsiia-v-polshchi>.
4. Хлистік М. А. Медіація: досвід Європейських країн та перспективи для України. Нове українське право. Випуск 6. Том 2. 2022. С.190-193.
5. Токарева К.С. Адміністративно-правове регулювання медіації: сучасний стан та тенденції розвитку : дис. ... докт. юрид. наук. 12.00.07. Київ. 2021. 468 с.
6. Божина Я. Досвід застосування медіації в деяких зарубіжних країнах. Публічне право. № 3 (51). 2023. С. 170-174.
7. Carnevale P. J., Pruitt D. G. Negotiation and mediation. Annual review of psychology. 1992. № 43(1). P. 531-582.
8. Menkel-Meadow C. J., Porter-Love, L. Mediation: Practice, policy, and ethics. Wolters Kluwer Law & Business. 2014. 620 p.
9. Гресь Н. М. Теоретико-правовий аналіз медіації та її принципів. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/362/9865/20567-1?inline=1>
10. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах : Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>
11. European Commission calls for saving time and money in cross-border legal disputes through mediation. European Commission: вебсайт. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_10_1060
12. Mediazione civile URL: <https://www.altalex.com/documents/altalexpedia/2016/11/16/mediazione-civile>

13. Mediazione Civile e Commerciale in Italia e Spagna: Prospettiva Comparata.

URL: <https://www.lawants.com/mediazione-civile-commerciale-italia-spagna/>

14. La mediazione nel processo civile. URL:

https://edizioni.simone.it/2022/06/16/mediazione-nel-processo-civile/?gad_source=1&gad_campaignid=22446132624&gbraid=0AAAAAD2eymxRumv18CxZUef8_CtsFV2Yg&gclid=EAIaIQobChMIqM34wfWfjQMV5gcGAB3ZJzpXEAAyAAEgL_S_D_BwE

15. Барабаш Т. Теоретико-правова типологія медіації в Німеччині. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. 2018. Вип. 28. С. 12–14.

16. Ярошенко С. Медіація: конфіденційна та швидка нейтралізація конфлікту при мінімумі витрат. Закон і бізнес. 2019. № 15 (1417). URL: https://zib.com.ua/ua/137328-mediaciya_konfidenciyna_ta_shvidka_neytralizaciya_konfliktu_.html

Abstract. *The article examines the institution of mediation as an alternative form of dispute and conflict resolution in the EU countries and in Ukraine. The article notes the importance of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters for the formation of legal regulation of mediation in the EU member states.*

The article analyzes the legal regulation of mediation in Italy, Poland, and Germany and establishes the features of the legislative norms regarding the implementation of alternative dispute resolution.

It is proven that the institution of mediation as a form of dispute resolution (conflicts) acquires special importance in the context of the approximation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union.

The legal regulation of mediation in Ukraine is analyzed and ways of its improvement are indicated. It is noted that the course of European integration chosen by Ukraine encourages the improvement of the legal regulation of the institution of mediation, which will become a tool in the development of the legal culture of peaceful dispute resolution.

Key words: *mediation, institution of mediation, legal regulation, legislation of Ukraine, legislation of the European Union, disputes, dispute resolution*